

پایش بخش حقیقی اقتصاد ایران در آذرماه ۱۴۰۰

بخش صنعت و معدن

خلاصه مدیریتی

تحلیل روند رشد بخش صنعت از جنبه‌های مختلف، عاملی کلیدی در تحلیل‌های خرد و کلان اقتصادی و یکی از ارکان تصمیم‌گیری در حوزه اقتصاد است. شاخص تولید بخش صنعت به دلیل تأثیر نوسانات سطح فعالیت صنعت بر بخش‌های دیگر اقتصاد، به‌عنوان یک شاخص مهم اقتصادی کوتاه‌مدت مورد استفاده قرار می‌گیرد. مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی به‌صورت ماهیانه شاخص تولید، فروش و قیمت شرکت‌های بورسی را محاسبه می‌کند. اهمیت این شاخص به روز، برای اقتصاد ایران که تحولات اقتصادی و سیاسی بسیاری دارد بیشتر خواهد بود، چون بازخورد شوک‌های وارده به اقتصاد ایران و واکنش‌های سیاستگذاران باید در تواتر کمتر از فصل مورد رصد قرار گیرد؛ این در حالی است که آمار رسمی بخش حقیقی به‌صورت فصلی و با تأخیر ارائه می‌شود.

طی آذرماه ۱۴۰۰، شاخص تولید شرکت‌های صنعتی بورسی با کاهش ۱ درصدی و شاخص تولید شرکت‌های معدنی بورسی با افزایش ۱۰/۱ درصدی نسبت به ماه مشابه سال قبل مواجه شدند. به‌عبارتی از بین ۱۵ رشته‌فعالیت صنعتی بورسی ۹ رشته‌فعالیت رشد منفی و تنها ۶ رشته‌فعالیت رشد مثبت را تجربه کرده‌اند. در این ماه رشته‌فعالیت‌های «شیمیایی (بجز دارو)»، «دارو»، «غذایی و آشامیدنی بجز قند و شکر»، «خودرو و قطعات»، «ماشین‌آلات و تجهیزات»، «چوب و کاغذ»، «کک و پالایش»، «محصولات فلزی بجز ماشین‌آلات و تجهیزات» و «سایر کانی‌های غیرفلزی» به‌ترتیب بیشترین سهم را در کاهش شاخص تولید شرکت‌های صنعتی بورسی داشته‌اند.

طی آذرماه ۱۴۰۰، شاخص فروش شرکت‌های صنعتی بورسی با افزایش ۳/۵ درصدی و شاخص فروش شرکت‌های معدنی بورسی با کاهش ۸/۵ درصدی نسبت به ماه مشابه سال قبل مواجه شدند. به‌عبارتی از بین ۱۵ رشته‌فعالیت صنعتی بورسی ۱۰ رشته‌فعالیت رشد مثبت و تنها ۵ رشته‌فعالیت رشد منفی را تجربه کرده‌اند. در این ماه بیشترین سهم در افزایش شاخص فروش نیز متعلق به رشته‌فعالیت‌های «تجهیزات برقی»، «لاستیک و پلاستیک»، «فلزات پایه»، «دارو»، «منسوجات»، «محصولات فلزی بجز ماشین‌آلات و تجهیزات»، «کاشی و سرامیک»، «سایر کانی‌های غیرفلزی»، «ماشین‌آلات و تجهیزات» و «سیمان» بوده است.

در آذرماه ۱۴۰۰ شاخص قیمت فعالیت‌های صنعتی بورسی، ۱/۴ درصد نسبت به ماه قبل افزایش یافت و همچنین نرخ رشد نقطه‌به‌نقطه آن به ۷۱ درصد رسید، در حالی که میانگین سالیانه ۱۱۰/۹ درصد افزایش یافته است.

معاونت پژوهش‌های
اقتصادی
دفتر مطالعات اقتصادی

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:

۲۲۰۱۸۰۳۷

تاریخ انتشار:

۱۴۰۰/۱۱/۶

شاخص تولید، فروش و قیمت صنایع بورسی با استفاده از داده‌های ماهیانه شرکت‌های صنعتی پذیرفته شده در بورس^۱ محاسبه می‌شود. در تهیه این شاخص‌ها از اطلاعات ماهیانه ۲۹۰ شرکت بورسی استفاده می‌شود و علاوه بر اندازه‌گیری تغییرات میزان تولید، فروش و قیمت در بخش صنعت، در محاسبات ملی نیز نقش مهمی ایفا می‌نمایند و برآوردی از تغییرات ماهیانه ارزش افزوده ایجاد شده در صنایع مختلف و به دنبال آن در کل اقتصاد را منعکس می‌کنند.

شاخص تولید صنعت توسط بانک مرکزی و مرکز آمار ایران با تواتر فصلی و همچنین شاخص قیمت صنعت به صورت فصلی توسط مرکز آمار و ماهیانه توسط بانک مرکزی، منتشر می‌شود، اما الزامی به انتشار شاخص فروش صنعت ندارند. از طرفی، این آمار دارای چندین ضعف اساسی هستند که مهم‌ترین ضعف این آمارها وقفه سه‌ماهه در انتشار داده‌ها و بعضاً متوقف شدن انتشار آنها و نداشتن تواتر ماهیانه است.

شاخص‌های ماهیانه تولید، فروش و قیمت استخراج شده از اطلاعات عملکردی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تا حد زیادی می‌توانند با دقت مناسب و به صورت بهنگام تحولات بخش صنعت و معدن کشور را توضیح دهند و با توجه به بررسی‌های انجام شده و تطبیق دادن این شاخص با شاخص تولید صنعتی بانک مرکزی و مرکز آمار ایران که به صورت فصلی منتشر می‌شود، مشخص شده است که این شاخص به خوبی می‌تواند در وقفه انتشار این شاخص‌های رسمی، شاخص جایگزین مناسبی برای آن باشد.^۲ در این مطالعه تغییرات شاخص‌های تولید، فروش و قیمت شرکت‌های صنعتی و معدنی پذیرفته شده در بورس و همچنین مهم‌ترین رشته‌فعالیت‌های آن در آذرماه ۱۴۰۰ مورد بررسی قرار گرفته است.

۱. شاخص‌های تولید و فروش شرکت‌های صنعتی بورسی

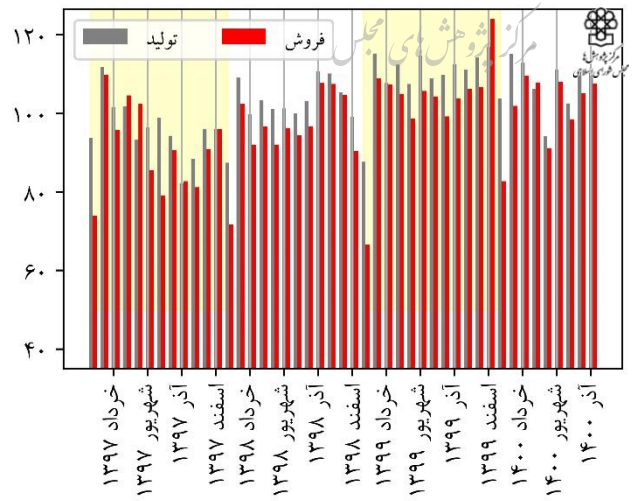
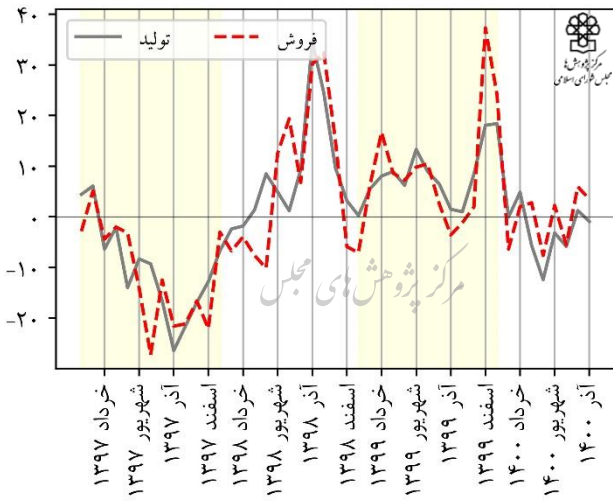
شاخص تولید فعالیت‌های صنعتی بورسی در آذرماه ۱۴۰۰، یک درصد نسبت به ماه مشابه سال قبل کاهش داشته است، در مقابل، شاخص فروش فعالیت‌های صنعتی بورسی طی دوره مزبور به میزان ۳/۵ درصد افزایش داشته است. همچنین نتایج طرح شامخ اتاق بازرگانی ایران نیز نشان می‌دهد شاخص تولید در آذرماه کاهش داشته و انتظارات تولید برای ماه آینده کاهشی است.^۳

۱. شرکت‌های بورسی شامل تمام شرکت‌های تولیدی صنعتی و معدنی بورس و فرابورس می‌شود که گزارشات فعالیت ماهیانه خود را در سایت کدال منتشر می‌کنند.

۲. جهت اطلاعات بیشتر به گزارش پشتیبان مرکز پژوهش‌های مجلس در خصوص شاخص تولید، فروش و قیمت شرکت‌های پذیرفته شده در بورس به شماره مسلسل ۱۸۰۰۱ مراجعه شود.

۳. توضیحات بیشتر در پیوست عنوان شده است.

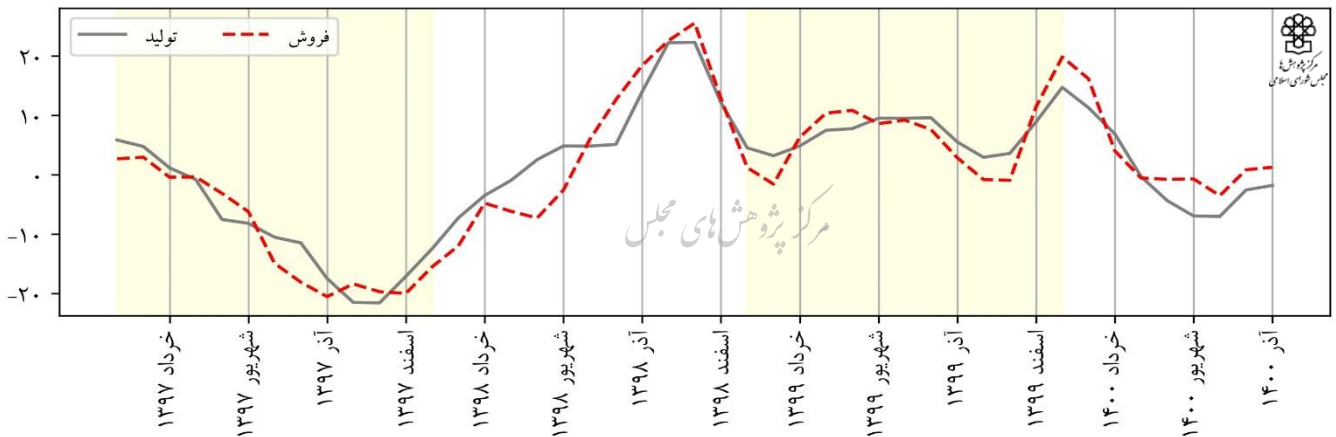
نمودار ۱. شاخص‌های تولید و فروش فعالیت‌های صنعتی (۱۳۹۵=۱۰۰) نمودار ۲. رشد نقطه‌به‌نقطه شاخص‌های تولید و فروش فعالیت‌های صنعتی (درصد)

مأخذ: مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی.

طی سه‌ماهه منتهی به آذرماه ۱۴۰۰، رشد میانگین متحرک^۱ سه‌ماهه شاخص تولید کاهش ۱/۸ درصدی و شاخص فروش آن افزایش ۱/۲ درصدی را نشان می‌دهند.

نمودار ۳. رشد میانگین متحرک سه‌ماهه شاخص‌های تولید و فروش فعالیت‌های صنعتی نسبت به دوره مشابه سال قبل (درصد)

مأخذ: همان.

رشد شاخص تولید فعالیت‌های صنعتی بورسی در آذرماه ۱۴۰۰ نسبت به ماه قبل افزایش ۰/۱۱ درصدی و شاخص فروش افزایش ۲/۲۵ درصدی را نشان می‌دهد. همچنین طی ۹ ماهه منتهی به آذرماه ۱۴۰۰، شاخص تولید فعالیت‌های صنعتی بورسی کاهش ۰/۸۲ درصدی و شاخص فروش آن افزایش ۱/۴۳ درصدی را نشان می‌دهد.

۱. به منظور از بین بردن نوسانات ماهیانه و ارائه یک روند کوتاه‌مدت از شاخص‌های تولید و فروش، از میانگین متحرک سه‌ماهه منتهی به هر ماه استفاده شده است. گفتنی است که به دلیل اعمال وزن هر ماه در محاسبه این شاخص، رشد آن لزوماً با میانگین ساده رشدهای ماهیانه برابر نیست.

جدول ۱. رشد شاخص تولید و فروش فعالیت‌های صنعتی و معدنی بورسی - آذرماه ۱۴۰۰

شاخص فروش			شاخص تولید			رشد شاخص تولید و فروش	رشته‌های منتخب صنعت
رشد ۹ ماهه نسبت به ۹ ماهه مشابه سال قبل	رشد نسبت به ماه مشابه سال قبل	رشد نسبت به ماه قبل	رشد ۹ ماهه نسبت به ۹ ماهه مشابه سال قبل	رشد نسبت به ماه مشابه سال قبل	رشد نسبت به ماه قبل		
۱/۴۳	۳/۵۱	۲/۲۵	-۰/۸۱	-۰/۹۷	۰/۱۵	صنعت	
-۵/۴۳	-۶/۴۲	۰/۲۷	-۱/۹۴	-۱۵/۱۷	-۱۱/۹۲	شیمیایی بجز دارو	رشته‌های منتخب صنعت
-۶/۶۹	۴/۰۵	۷/۲۸	-۸/۲	۱۳/۹۷	۳/۲۴	فلزات پایه	
۱۱/۳۷	-۱۲/۸۶	-۱/۲۶	۱۴/۰۹	-۱/۴۶	۵/۵	خودرو و قطعات	
-۱۳/۳۶	-۸/۴۷	-۵/۴۳	۴/۹۸	۱۰/۰۸	-۷/۰۹	معدن	

مأخذ: مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی.

۲. شاخص‌های تولید و فروش به تفکیک رشته‌فعالیت‌های صنعتی بورسی

طی آذرماه ۱۴۰۰ نسبت به ماه مشابه سال قبل، از بین ۱۵ رشته‌فعالیت صنعتی بورسی ۹ رشته‌فعالیت کاهش در شاخص تولید و تنها ۶ رشته‌فعالیت افزایش در شاخص تولید را تجربه کرده‌اند. رشته‌فعالیت‌های «چوب و کاغذ»، «دارو»، «شیمیایی (بجز دارو)»، «کک و پالایش»، «غذایی و آشامیدنی بجز قند و شکر»، «ماشین‌آلات و تجهیزات»، «محصولات فلزی بجز ماشین‌آلات و تجهیزات»، «خودرو و قطعات»، «سایر کانی‌های غیرفلزی» کاهش در شاخص تولید را تجربه کرده‌اند.

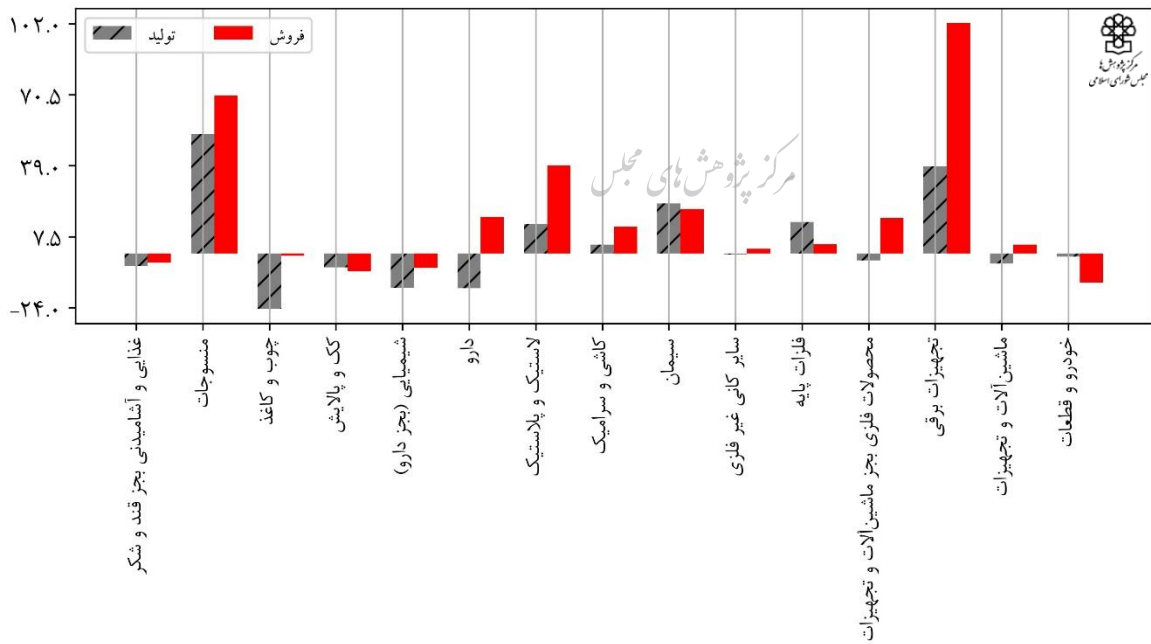
همچنین در این ماه، از بین ۱۵ رشته‌فعالیت صنعتی بورسی ۱۰ رشته‌فعالیت افزایش در شاخص فروش و تنها ۵ رشته‌فعالیت کاهش در شاخص فروش را تجربه کرده‌اند. رشته‌فعالیت‌های «تجهیزات برقی»، «منسوجات»، «لاستیک و پلاستیک»، «سیمان»، «دارو»، «محصولات فلزی بجز ماشین‌آلات و تجهیزات»، «کاشی و سرامیک»، «فلزات پایه»، «ماشین‌آلات و تجهیزات» و «سایر کانی‌های غیرفلزی» افزایش در شاخص فروش را تجربه کرده‌اند.

در این ماه رشته‌فعالیت‌های «تجهیزات برقی»، «منسوجات»، «لاستیک و پلاستیک»، «سیمان»، «کاشی و سرامیک» و «فلزات پایه» هم‌زمان افزایش در شاخص‌های تولید و فروش را تجربه کرده‌اند.

طی آذرماه ۱۴۰۰، رشته‌فعالیت‌های «شیمیایی (بجز دارو)»، «دارو»، «غذایی و آشامیدنی بجز قند و شکر»، «خودرو و قطعات»، «ماشین‌آلات و تجهیزات»، «چوب و کاغذ»، «کک و پالایش»، «محصولات فلزی بجز ماشین‌آلات و تجهیزات» و «سایر کانی‌های غیرفلزی» به ترتیب بیشترین سهم را در کاهش شاخص تولید شرکت‌های صنعتی داشته‌اند. همچنین در این ماه بیشترین سهم در افزایش شاخص فروش نیز متعلق به رشته‌فعالیت‌های «تجهیزات برقی»، «لاستیک و پلاستیک»، «فلزات پایه»، «دارو»، «منسوجات»، «محصولات فلزی بجز ماشین‌آلات و تجهیزات»، «کاشی و سرامیک»، «سایر کانی‌های غیرفلزی»، «ماشین‌آلات و تجهیزات» و «سیمان» بوده است. (نمودار ۵)

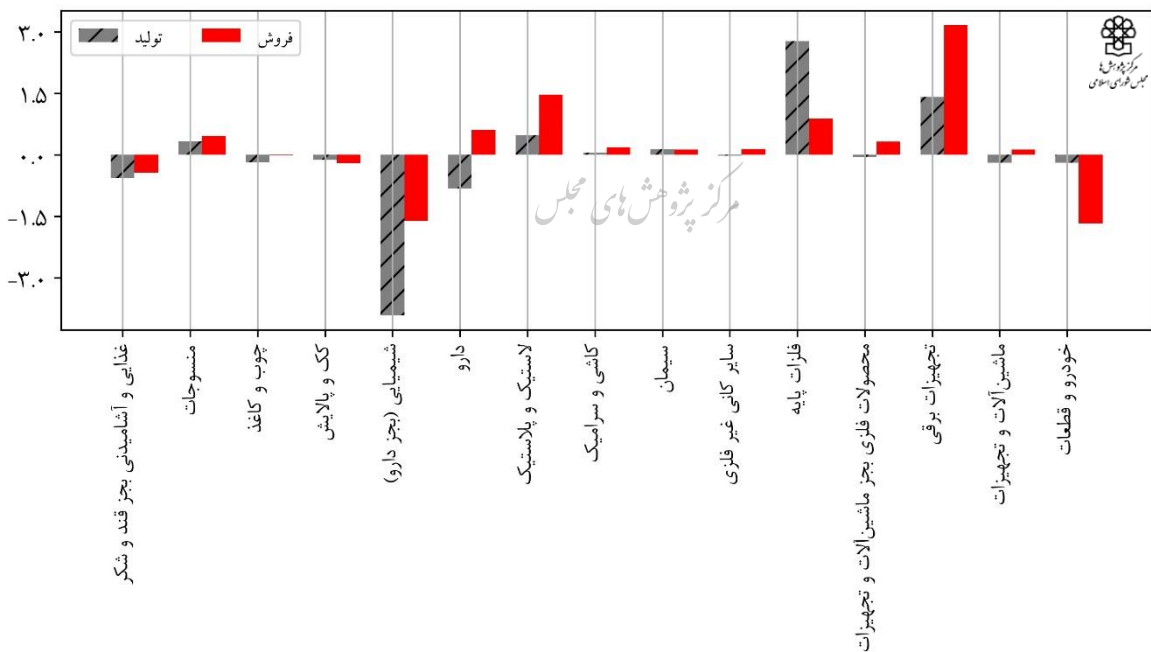
در ادامه به بررسی رشته‌فعالیت‌های «خودرو و قطعات»، «شیمیایی (بجز دارو)» و «فلزات پایه» به دلیل ضریب اهمیت بالای این رشته‌فعالیت‌ها در محاسبه شاخص پرداخته شده است.

نمودار ۴. رشد شاخص‌های تولید و فروش رشته‌فعالیت‌های صنعتی در آذرماه ۱۴۰۰ نسبت به ماه مشابه سال قبل (درصد)

مأخذ: مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی.

نمودار ۵. سهم رشته‌فعالیت‌ها از رشد شاخص‌های تولید و فروش بخش صنعت در آذرماه ۱۴۰۰ (درصد)

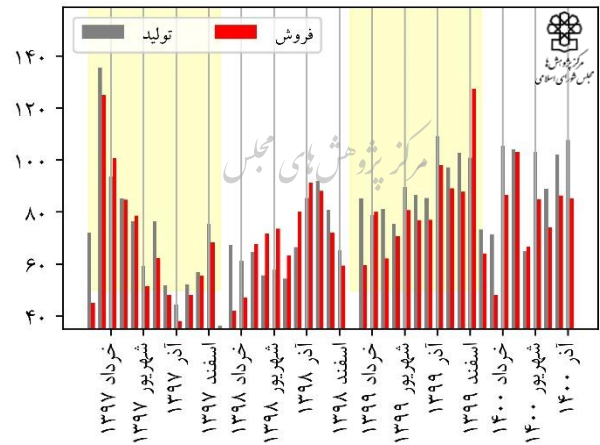
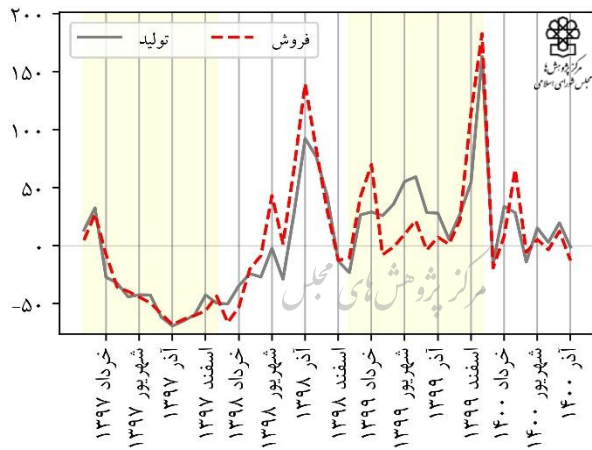

مأخذ: همان.

۲-۱. شاخص‌های تولید و فروش رشته‌فعالیت خودرو و قطعات

در آذرماه ۱۴۰۰ شاخص تولید رشته‌فعالیت خودرو و قطعات بر مبنای شرکت‌های بورسی، ۱/۵ درصد نسبت به ماه مشابه سال قبل و شاخص فروش آن ۱۲/۹ درصد نسبت به ماه مشابه سال قبل کاهش داشته است.

نمودار ۶. شاخص‌های تولید و فروش بخش خودرو و قطعات (۱۳۹۵=۱۰۰) نمودار ۷. رشد نقطه‌به‌نقطه شاخص‌های تولید و فروش بخش خودرو و قطعات (درصد)

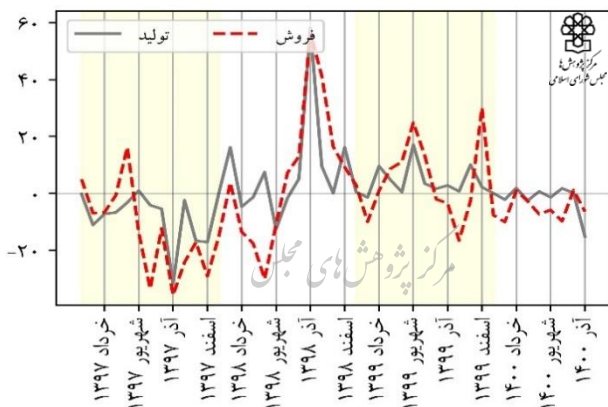

مأخذ: همان.

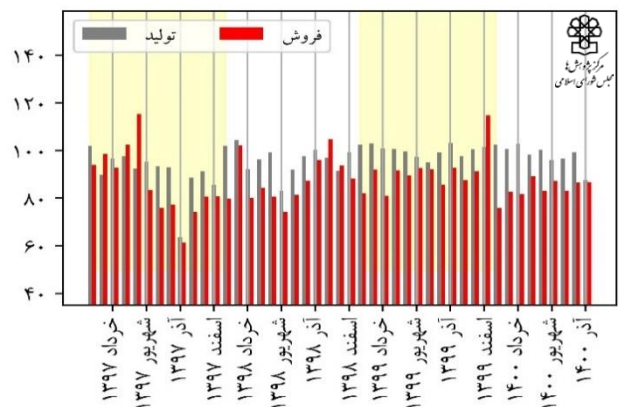
۲-۲. شاخص‌های تولید و فروش رشته‌فعالیت شیمیایی بجز دارو

در آذرماه ۱۴۰۰ شاخص تولید و فروش رشته‌فعالیت شیمیایی بجز دارو بر مبنای شرکت‌های بورسی، به ترتیب ۱۵/۲ و ۶/۴ درصد نسبت به ماه مشابه سال قبل کاهش داشته است.

نمودار ۹. رشد نقطه‌به‌نقطه شاخص‌های تولید و فروش بخش شیمیایی (بجز دارو) (درصد)

نمودار ۸. شاخص‌های تولید و فروش بخش شیمیایی (بجز دارو) (۱۳۹۵=۱۰۰)

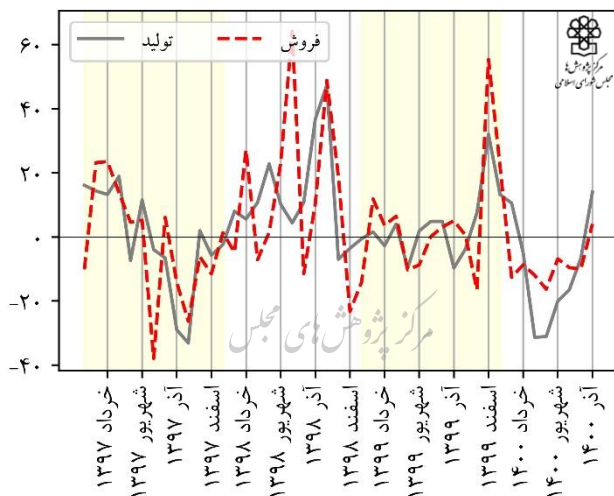

مأخذ: همان.

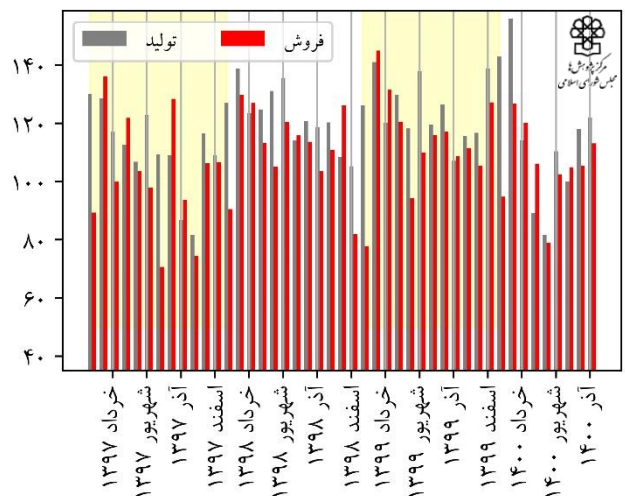
۲-۳. شاخص‌های تولید و فروش رشته‌فعالیت فلزات پایه

در آذرماه ۱۴۰۰ شاخص تولید رشته‌فعالیت فلزات پایه بر مبنای شرکت‌های بورسی، ۱۴ درصد نسبت به ماه مشابه سال قبل و شاخص فروش آن ۴/۱ درصد نسبت به ماه مشابه سال قبل افزایش داشته است. روند نزولی شاخص تولید رشته‌فعالیت فلزات پایه از اردیبهشت ماه هم‌زمان با قطع برق صنایع فولادی شروع شد و طبق نمودار ۱۱ پس از ۵ ماه در آذرماه رشد مثبتی را ثبت کرده است. ذکر این نکته ضروری است که مطابق جدول ۱ رشد ۹ ماهه شاخص تولید و فروش فلزات پایه همچنان منفی است و این رشته‌فعالیت در حال بازیابی وضعیت تولید و فروش پس از شوک قطعی برق است.

نمودار ۱۱. رشد نقطه‌به‌نقطه شاخص‌های تولید و فروش بخش فلزات پایه (درصد)

نمودار ۱۰. شاخص‌های تولید و فروش بخش فلزات پایه (۱۳۹۵=۱۰۰)

مأخذ: همان.

۳. شاخص قیمت فعالیت‌های صنعتی بورسی

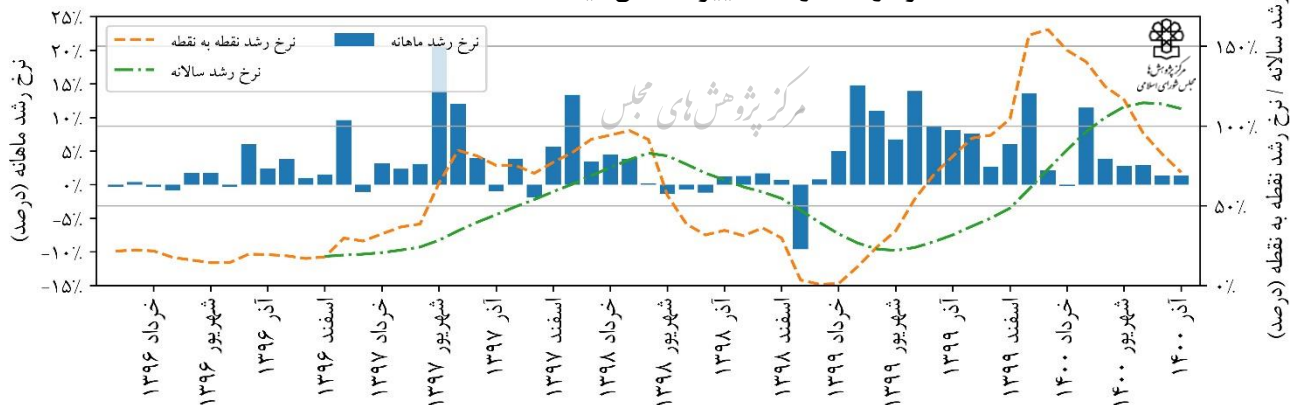
در آذرماه ۱۴۰۰ نرخ رشد ماهیانه^۱ فعالیت‌های صنعتی بورسی ۱/۴ درصد افزایش یافت، رشد نقطه‌به‌نقطه^۲ آن به ۷۱ درصد رسید و همچنین، میانگین^۳ سالیانه ۱۱۰/۹ درصد افزایش یافته است. بررسی شاخص قیمت کل صنعت بیانگر رشد نقطه‌به‌نقطه و نرخ رشد سالیانه کاهشی است.

۱. درصد تغییر شاخص قیمت صنعت نسبت به ماه قبل.

۲. درصد تغییر شاخص قیمت صنعت نسبت به ماه مشابه سال قبل.

۳. درصد تغییر میانگین شاخص قیمت صنعت در ۱۲ ماه منتهی به ماه مورد نظر نسبت به دوره مشابه سال قبل.

نمودار ۱۲. درصد تغییر شاخص قیمت صنعت (۱۰۰=۱۳۹۵)

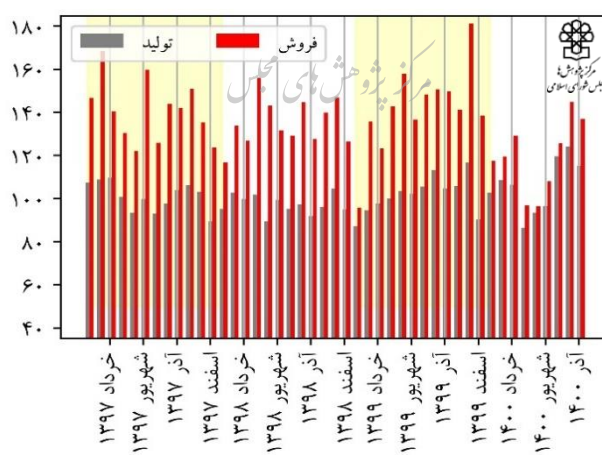
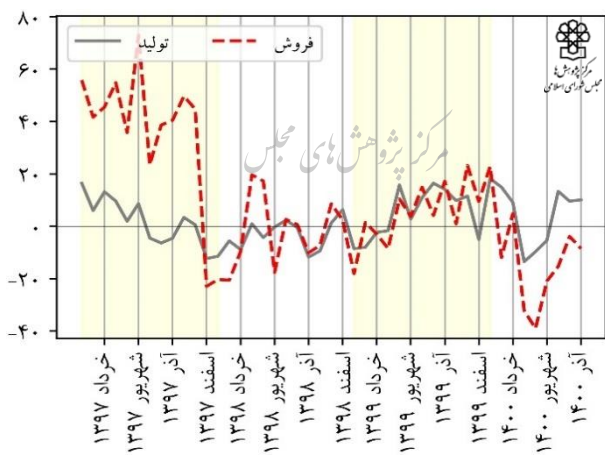
مأخذ: همان.

۴. شاخص‌های تولید و فروش شرکت‌های معدنی بورسی

در آذرماه ۱۴۰۰ شاخص تولید شرکت‌های معدنی بورسی ۱۰/۱ درصد نسبت به ماه مشابه سال قبل افزایش داشته است. در مقابل، شاخص فروش آن ۸/۵ درصد نسبت به ماه مشابه سال قبل کاهش داشته است.

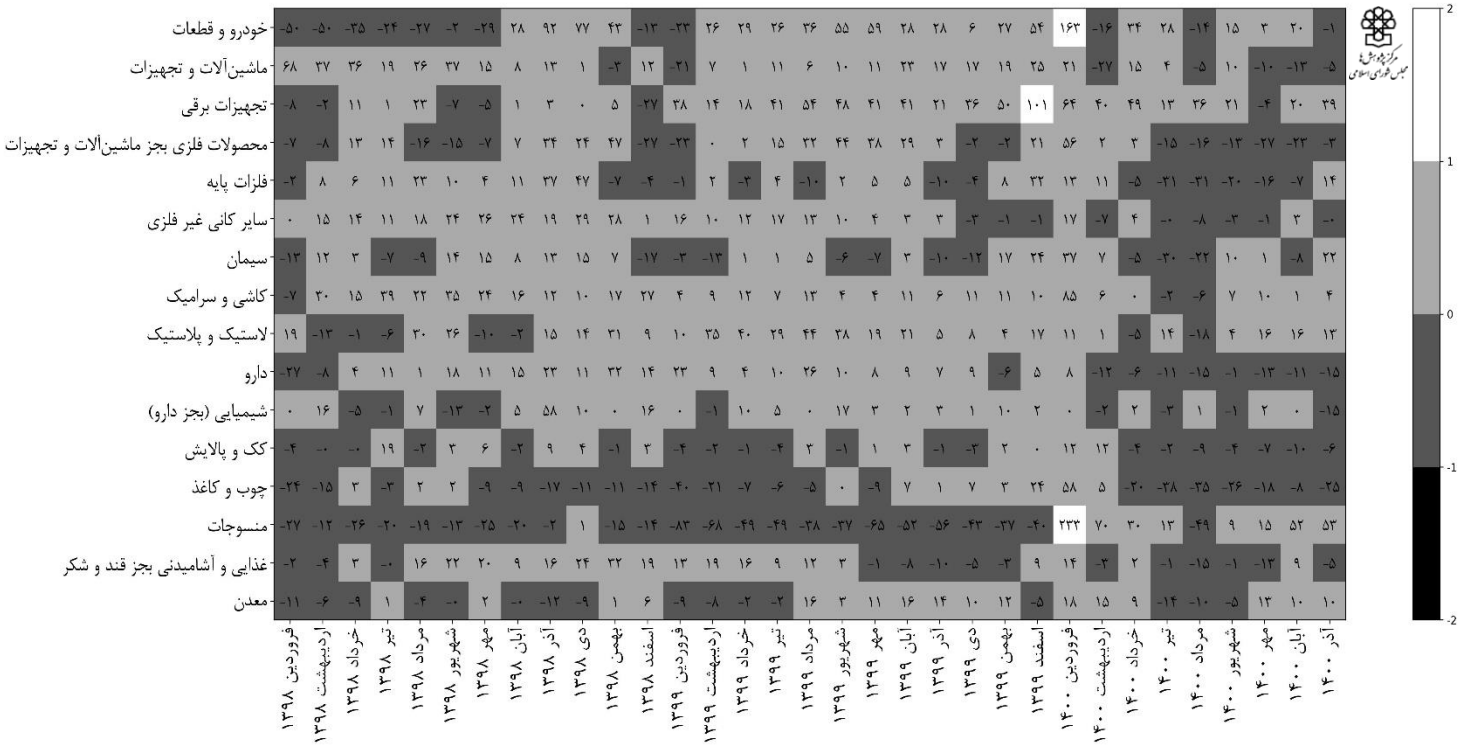
نمودار ۱۴. رشد نقطه‌به‌نقطه شاخص‌های تولید و فروش شرکت‌های معدنی بورسی (درصد)

نمودار ۱۳. شاخص‌های تولید و فروش شرکت‌های معدنی بورسی (۱۰۰=۱۳۹۵)

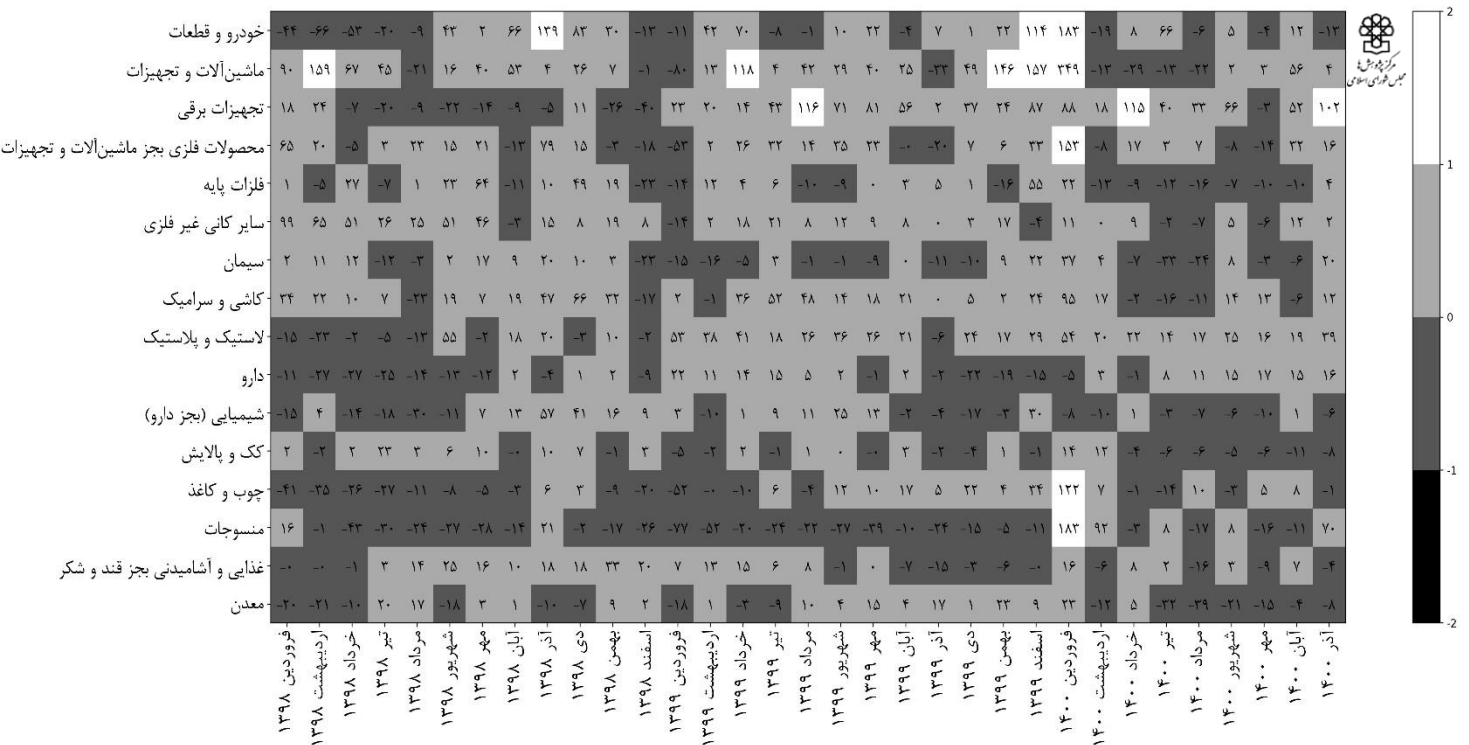

مأخذ: همان.

جدول ۱. آمار مربوط به رشد تولید کل رشته‌فعالیت‌ها (نسبت به ماه مشابه سال قبل = ۱۰۰=۱۳۹۵)

جدول ۲. آمار مربوط به رشد فروش کل رشته‌فعالیت‌ها (نسبت به ماه مشابه سال قبل = ۱۰۰=۱۳۹۵)

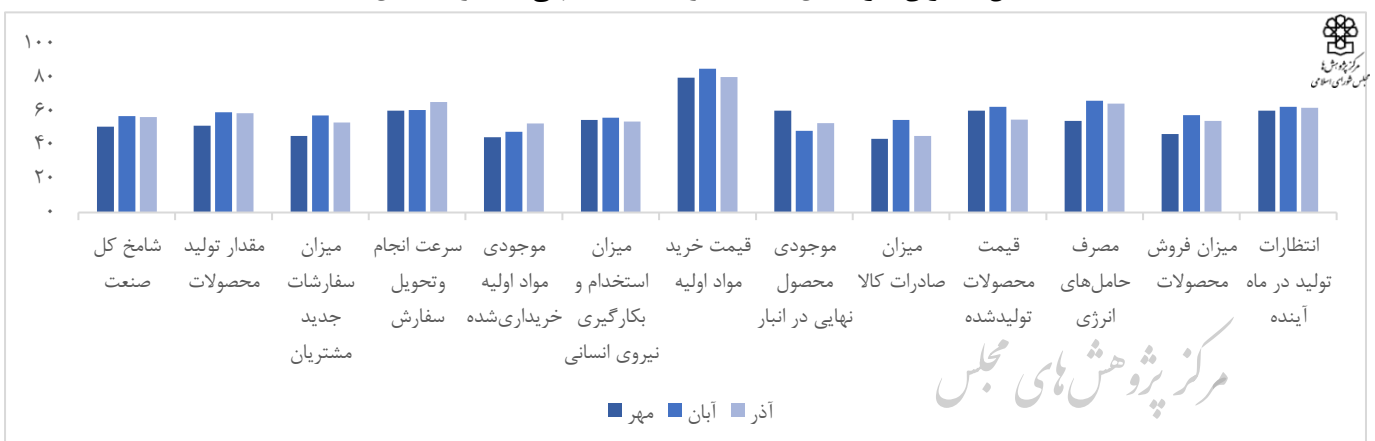

شاخص مدیران خرید (شامخ)^۱

براساس داده‌های به‌دست آمده از بنگاه‌های بخش صنعت، شاخص مدیران خرید صنعت در آذرماه عدد ۵۶/۵۳ را نشان می‌دهد. به اعتقاد اکثر فعالان بخش صنعت، نرخ رشد فعالیت‌ها اندکی کمتر از ماه قبل است.

شاخص مقدار تولید محصولات در آذرماه ۵۸/۸۴ بوده که نسبت به آبان‌ماه رشد کمتری داشته است که دلیل اصلی آن کاهش رشد تقاضای مشتریان و کمبود نقدینگی است. شاخص میزان فروش محصولات در آذرماه ۵۴/۱۲ واحد بوده که نسبت به آبان‌ماه رشد کمتری یافته است. به‌طور کلی در آذرماه، اکثر صنایع با رشد کمتری نسبت به آبان‌ماه روبه‌رو بوده‌اند و افزایش قیمت هزینه‌های تولید مانند قیمت انرژی و مواد اولیه که منجر به افزایش قیمت محصولات طی ماه گذشته شده بود با توجه به کاهش قدرت خرید مشتریان بر کاهش سطح تقاضا اثر گذاشته است. به عقیده اکثر فعالان اقتصادی به دنبال نابسامانی شدید در ثبات قیمت ارز و سایر هزینه‌های تولید، امکان پیش‌بینی و برنامه‌ریزی برای ماه‌های آینده وجود ندارد و نمی‌توانند هیچ افق برنامه‌ریزی برای ادامه فعالیت‌ها طی ماه‌های آینده متصور باشند. از سوی دیگر بسیاری از شرکت‌ها با مشکلاتی که صنایع بالادست مانند پتروشیمی‌ها در تأمین مواد اولیه و صنایع پایین‌دست مانند خودروسازی‌ها در پرداخت بدهی و تعهدات خود، برایشان به‌وجود آوردند، روبه‌رو هستند.^۲

شاخص مدیران خرید کل صنعت در سه ماه منتهی به آذرماه سال ۱۴۰۰

مأخذ: اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران.

۱. شاخص مدیران خرید (شامخ) طبق الگوی جهانی محاسبه شاخص مدیران خرید (Purchasing Managers' Index) هر ماه توسط اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران و براساس اطلاعات دریافتی از مدیران شرکت‌های بخش صنعت، محاسبه و گزارش می‌شود. این شاخص با بررسی و ردیابی متغیرهایی مانند مقدار تولید، سفارشات جدید، استخدام، تغییرات قیمت‌ها و... نسبت به ماه گذشته آن متغیرها، ارزیابی دقیقی از تحولات بخش‌های اقتصاد ارائه می‌کند. عدد شاخص با وزن‌دهی به پنج متغیر اصلی مقدار تولید (۲۵٪)، سفارشات جدید (۳۰٪)، سرعت انجام و تحویل سفارشات (۱۵٪)، موجودی مواد اولیه (۱۰٪) و میزان استخدام (۲۰٪) محاسبه می‌شود. اعداد بزرگ‌تر از ۵۰ به معنای بهبود شاخص نسبت به ماه قبل است. باقی متغیرها نیز از پرسشنامه‌های شاخص مدیران خرید استخراج می‌شوند، ولی وزنی در محاسبه شاخص کل صنعت ندارند. داده‌ها در شامخ براساس مستندات واقعی کسب‌وکارها و نه براساس نظرات شخصی و حدس مدیران جمع‌آوری می‌شوند.

۲. برای اطلاعات بیشتر به گزارش شاخص مدیران خرید آذرماه ۱۴۰۰ مراجعه شود.